

## تحلیل محتوای رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی در دانشگاه های کشور: تربیت مدرس، تهران، علامه طباطبایی و واحد علوم و تحقیقات آزاد اسلامی (۱۳۸۰-۱۳۹۶)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۴

آزاده صفا\*

ابوالحسن فقیهی\*\*

غلامرضا معمارزاده طهران\*\*\*

### چکیده

هدف این مقاله تحلیل محتوای رساله‌های دکتری مدیریت دولتی دانشگاه‌های ایران است. رساله‌های دکتری می‌توانند کیفیت تئوری در یک حوزه علمی خاص را افزایش دهند. کیفیت این پژوهش‌ها، علاوه بر رفع نیازهای علمی جامعه و بهبود شرایط نظریه پردازی، می‌تواند به ارتقاء اداره امور عمومی کشور یاری رساند. از آنجایی که در سال‌های اخیر تعداد دوره‌ها و نیز دانشجویان دکتری در حوزه مدیریت دولتی افزایش چشم‌گیری داشته است، بررسی کیفیت تحقیقات، از بعد نظریه و عمل اداره امور دولتی ضرور به نظر می‌رسید. در این پژوهش، رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی که در فاصله سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶، درسه دانشگاه پیشرو دولتی ایران: تهران، تربیت مدرس و علامه طباطبائی و واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان نماینده بخش خصوصی، نگاشته و دفاع شده اند، مطالعه و تحلیل شدند. حجم نمونه پژوهش ۲۰۱ رساله بود که این تعداد با استفاده از جدول مورگان به دست آمد. روش پژوهش در این تحقیق، تحلیل محتوا، از گونه پژوهش‌های غیر واکنشی است. تحقیق حاضر از بعد مخاطب، (جامعه علمی) بنیادی، از بعد هدف توصیفی و از منظر زمان مقطعی است. این پژوهش مطالعه‌ای غیرتعاملی از نوع آرشویی است. واحدهای تحلیل، رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی دانشگاه‌های ایران بود که به صورت اسناد کتابخانه‌ای موجود است. بنابراین، در کنار مشاهده مستقیم، از فیش برداری نیز استفاده شده است. تحلیل محتوای صورت گرفته به صورت کدگذاری آشکار انجام شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که گفتمان انتقادی میان دانشگاه‌ها وجود ندارد، روش‌های تحقیق کمی نسبت به روش‌های کیفی پرطرفدارترند و ارتباط بین موضوعات مورد علاقه پژوهشگران با رویدادهای اداری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور اندک است.

**واژگان کلیدی:** مدیریت دولتی، رساله‌های دکتری، تحلیل محتوا، کیفیت

---

\* دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

\*\* استاد گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

faghihiabolhassan@gmail.com

\*\*\* دانشیار گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

## مقدمه

اهمیت مدیریت در توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جوامع برکسی پوشیده نیست. در حقیقت آنچه مانع توسعه محسوب می‌شود فقدان سرمایه مالی نیست، بلکه ناآگاهی و بی‌کفایتی مدیران است (رادمن<sup>۱</sup>، ۱۹۶۸). در حقیقت مدیریت دولتی ابزار مهم توسعه جهت اجرای سیاست‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی است (گانت<sup>۲</sup>، ۱۹۸۶). سابقه مدیریت دولتی در ایران به هزاره چهارم قبل از میلاد بازمی‌گردد. «ایران دارای غنی‌ترین و باسابقه‌ترین سنت‌های مدیریت دولتی و تمدن بشری است. پارس‌ها با داشتن اعتبار جهانی و برخورداری از مدیران دولتی ممتاز، در گذشته نقش مهمی در نظریه و عمل حکمرانی و مدیریت دولتی در ابعاد جهانی ایفا کرده‌اند (فقیهی، ۱۳۹۰)». اما دانش اداره عمومی ایران در چه شرایطی قرار دارد و آیا توانسته است خود را با تغییرات جهانی هماهنگ سازد؟ رابطه میان تئوری و عمل مدیریت دولتی در ایران چگونه است؟ آینده مدیریت دولتی در ایران به کدام سمت می‌رود؟ مطالعات اولیه نشان می‌دهند که تلاش‌هایی در زمینه‌ی تئوری و عمل مدیریت دولتی در ایران صورت گرفته است، اما اینکه این تلاش‌ها تا چه حد موفق بوده‌اند نیازمند بررسی‌های بیشتری است. در این تحقیق قصد داریم با تحلیل محتوای رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی در یک بازه زمانی ۱۵ ساله، وضعیت پژوهش مدیریت دولتی در ایران را تحلیل کنیم و دریابیم که این پژوهش‌ها چه کمک‌های نظری و کاربردی به پیشرفت این حوزه مطالعه در ایران داشته‌اند.

در پژوهش‌های انجام‌شده در کشور، گفتمانی در بین دانشگاه‌ها و حتی در داخل یک دانشگاه مشاهده نمی‌شود، پژوهش‌های انتقادی نسبت به سایر پژوهش‌ها وجود ندارد و از آنجاکه تاکنون یک تحلیل محتوای کلی درباره رساله‌های این رشته در دست نیست، تصویر و چشم‌اندازی از آنچه در دانشگاه‌های کشور در این حوزه از دانش انجام شده، آگاهی نداریم. به نظر می‌رسد به سوال‌هایی از این دست پاسخ داده نشده است؛ اینکه در سال‌های مورد بررسی، روند مطالعات به چه صورت بوده است؟ کدام موضوعات و نیز کدام روش‌های پژوهش بیشتر مورد علاقه محققان و دانشجویان ایرانی بوده است؟ آیا فضای علمی جامعه دانشگاهی کشور تحت تأثیر پارادایم‌های جهانی مدیریت دولتی قرار گرفته است؟ پژوهش‌های انجام‌یافته در دانشگاه‌ها چه کمکی به پیشرفت نظریه و

عمل مدیریت دولتی ایران نموده‌اند؟ این رساله به بررسی و تحلیل رساله‌های دکتری پنج دانشگاه پیشرو ایران در رشته مدیریت دولتی، طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ می‌پردازد. استراتژی تحقیق، تحلیل محتوای کمی است که برای برخی اهداف فرعی از مصاحبه نیمه ساختاریافته نیز استفاده کرده‌ایم. این رساله‌ها بر مبنای متغیرهایی شامل؛ نوع موضوعات، تمرکز موضوعات، روش تحقیق، مخاطب و استفاده کننده تحقیق و نیز کمکی که به پیشرفت علم در این رشته نموده‌اند، طبقه‌بندی می‌شوند. یافته‌های پژوهش به صورت کمی و کیفی ارائه شده‌اند اما از آمار توصیفی نیز استفاده شده است. متغیرهای پژوهش بر اساس تحلیلی یا توصیفی بودن طبقه‌بندی شده و شامل؛ مقطع پژوهش، سال انجام پژوهش، اهداف پژوهش، روش تحقیق و نیز کمک پژوهش به پیشرفت دانش می‌باشد. این مطالعه به ما نشان می‌دهد که مطالعه مدیریت دولتی در ایران در چه جایگاهی قرار دارد و تا چه حد به پیشرفت این حوزه از دانش کمک کرده است؟ نوعی مطالعه اکتشافی/توصیفی که کیفیت رساله‌ها را توصیف کرده و سعی می‌کند دریابد که آیا در این رساله‌ها حرف تازه‌ای زده شده یا نظریه جدیدی بسط داده شده است یا خیر؟ آیا پژوهش‌هایی در ژورنال‌های دانشگاه‌های معتبر دنیا نشر شده‌اند؟ در این پژوهش تلاش شده است تا با تحلیل محتوای رساله‌های دکتری چهار دانشگاه پیشرو کشور در رشته مدیریت دولتی، جایگاه و ماهیت این حوزه مطالعه در کشور تبیین شود. در نهایت این تحقیق دو هدف کلی را پی می‌گیرد؛ هدف اول: تحلیل محتوای آشکار و مکنون رساله‌های دکتری مدیریت دولتی دانشگاه‌های پیشرو در این حوزه هنر ۳ و علم و هدف دوم: مطالعه روش‌شناختی رساله‌های دکتری مدیریت دولتی است. بر اساس یافته‌های حاصل از تحقیق، دو هدف فرعی را نیز پی می‌گیریم؛ اول: مطالعه وجود یا عدم وجود گفتمان علمی میان دانشگاه‌های کشور با یکدیگر و نیز با دانشگاه‌های معتبر خارجی و دوم: مطالعه ارتباط این رساله‌ها با مسائل اساسی اداره امور عمومی و سازگاری آن‌ها با نیازها و شرایط و بستر اجتماعی کشور.

## ادبیات

از زمانی که تفکیک قوای سه گانه به تدریج در نظام‌های سیاسی شکل گرفتند، اداره امور عمومی به عنوان بخش اجرایی نظام سیاسی این سیستم‌ها به وجود آمدند، اما

مدیریت دولتی، به‌عنوان یک رشته علمی عمر کوتاه تری دارد. برای سال‌ها دانشمندان کوشیدند با استفاده از روش‌های کمی مبتنی بر اثبات‌گرایی، یک چارچوب نظری منسجم جهت تحلیل نظام‌های سیاسی بسازند. بعدها پذیرفتند که به دلیل تفاوت ماهیت علوم اجتماعی با علوم تجربی، از روش‌های کیفی نیز استفاده کنند. بدین گونه علم مدیریت دولتی متولد شد و رشد یافت. هرچند در حال حاضر نیز اجماع کلی برای پذیرفتن آن به‌عنوان یک رشته‌ی علمی وجود ندارد، اما تلاش‌ها همچنان ادامه دارد. در ادامه این کوشش‌ها و برای توصیف پیشرفت‌های انجام‌شده تمایل به انجام پژوهش‌های تحلیل محتوا افزایش یافت تا بتوان مشکلات روش‌شناختی علم مدیریت دولتی را شناسایی کرد؛ و نیز از آنجا که نظام‌های بوروکراتیک، بستر ضروری را برای امکان اجرای برنامه‌ها، فراهم می‌کنند، مطالعه علمی و منظم نظام اجرایی می‌تواند ضمن روشن کردن نقاط ضعف و قوت، این امکان را فراهم آورد که با نگاهی هدفمند بتوان کاستی‌های موجود را به چالش کشاند و برای رفع آن‌ها چاره‌اندیشی کرد؛ و این‌چنین زمینه برای انجام پژوهش‌هایی که متکی بر بررسی و تحلیل محتوای پژوهش‌های انجام‌گرفته قبلی در زمینه‌ی مدیریت دولتی بودند، فراهم شد.

### آموزش مدیریت دولتی در ایران

آموزش مدیریت دولتی در ایران با تأسیس مؤسسه علوم اداری و بازرگانی در دانشکده حقوق و علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه تهران آغاز شد. اساتید این دانشگاه که دانش‌آموخته دانشگاه کالیفرنیا جنوبی بودند، پس از بازگشت به ایران به تربیت دانشجو، در حوزه‌های دانش مدیریت پرداختند. از جمله این اساتید می‌توان به دکتر زارعی، دکتر بشارت، دکتر اقتداری و دکتر کیقبادی اشاره کرد. این اساتید، اولین استادانی بودند که به تدریس مدیریت در ایران پرداخته و رشته‌های مدیریت دولتی و بازرگانی را در ایران پایه‌گذاری کردند.

مدتی بعد به موازات موسسه علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی وابسته به سازمان امور اداری و استخدامی کشور تأسیس گردید. در ادامه و در اواسط دهه ۶۰ خورشیدی، اولین دوره‌های آموزش رشته مدیریت در مقطع کارشناسی، در دانشکده حقوق دانشگاه تهران برگزار شد. بعدها دانشکده‌ای

مستقل تأسیس گردید که در رشته‌های مدیریت دولتی، بازرگانی و صنعتی به تربیت دانشجو پرداختند. پس از تشکیل گروه های آموزشی مدیریت، به تدریج جذب دانشجو در مقطع کارشناسی ارشد نیز صورت گرفت و سپس با همکاری اساتید گروه مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی، دوره آموزش دکترای مدیریت دولتی نیز آغاز شد.

روند آموزش مدیریت دولتی در ایران، از ابتدای شکل‌گیری تا دوران معاصر را می‌توان از دو بعد کمی و کیفی بررسی کرد. از منظر کمی، توسعه رشته مدیریت دولتی بسیار خوب انجام شد تا جایی که امروز در کشور، کمتر دانشگاهی را می‌توان یافت که رشته مدیریت نداشته باشد؛ اما می‌توان گفت تأکید زیاد بر کمیت، از کیفیت تاحدودی کاسته است. از علل این کاهش کیفیت می‌توان به کمبود تعداد اساتید مجرب و پژوهشگر نسبت به تعداد دانشجویان موجود و قطع تبادلات علمی با دانشگاه‌های برتر دنیا اشاره کرد. ضمن اینکه حرکت به مدرک گرایی در آموزش عالی و عدم سرمایه‌گذاری روی نیروی انسانی دانشگاهی، مزید بر علت شده است. (فقیهی، ۱۳۹۹)

با در نظر گرفتن سیر تاریخی آموزش مدیریت دولتی در ایران و برای سنجش کیفیت آن، به نظر می‌رسد که سنت گفتمانی که دنهارت<sup>۳</sup> عنوان کرده است برای شناسایی کمبودها و اصلاح آن‌ها مناسب است.

### تحلیل محتوا

تحلیل محتوا، پژوهشی غیر واکنشی است که از آن برای گردآوری، کشف و تحلیل محتوای متن به روشی متفاوت از روش‌های متداول استفاده می‌شود. با بهره‌گیری از این تکنیک می‌توان محتوای متن را آشکار کرد اما نمی‌توان مدلول آن محتوا را به آسانی تفسیر کرد. تحلیل محتوا اغلب برای سه‌گونه سؤال پژوهشی استفاده می‌شود: الف. مسائلی با حجم زیادی از متون، ب. موضوعات متعلق به فاصله زمانی دور، ج. آشکار ساختن پیام‌های موجود در متونی که مشاهده علنی آن‌ها مشکل است (نیومن، ۱۳۹۳: ۱۶۴).

تحلیل محتوا روشی است که برای تعیین حضور مفاهیم یا واژگان در یک یا چند متن استفاده می‌شود. پژوهشگران، حضور، معانی و روابط این کلمات و مفاهیم را تحلیل کرده و سپس در مورد پیام‌های درون‌متن، نویسنده، مخاطب و حتی فرهنگ و زمان این

مفاهیم استنباط می‌کنند. متن‌ها را می‌توان به صورت گسترده زیر عنوان کتاب، مقاله، مصاحبه، عناوین روزنامه‌ها و مقالات، اسناد تاریخی، گفتگوها، تبلیغات، تئاتر، مکالمه غیررسمی یا هرگونه ارتباط زبانی و یا تصویری تعریف کرد. متن‌ها در یک مطالعه واحد نیز ممکن است انواع مختلفی از وقایع را نشان دهند، مانند مطالعه پالمکویست<sup>۴</sup> (۱۹۹۰) که در آن او مصاحبه‌های دانش آموزان و معلمان، وقایع روزانه، مباحث مربوط به کلاس درس و سخنرانی‌ها و نیز تعامل‌های خارج از کلاس را مورد تحلیل قرار داد. برای انجام تحلیل محتوا، متن به صورت طبقات قابل مدیریت در سطوح مختلف؛ کلمه، مفهوم کلمه، عبارت، جمله یا موضوع، کدگذاری و یا تجزیه می‌شود و سپس با یکی از روش‌های اصلی تحلیل‌های محتوا؛ آشکار (کمی) یا مکنون (کیفی) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در حالی که امروزه پژوهش با هر دو روش کمی و کیفی ادامه دارد، از تحلیل محتوا برای کشف مدل‌های ذهنی و اهمیت زبانی، عاطفی، شناختی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی آن‌ها استفاده می‌شود (نئوندورف<sup>۵</sup>، ۱۳۹۵).

قدم ابتدایی در این نوع پژوهش، مفهوم‌سازی یک سازه و سپس پیوند دادن آن با شواهد تجربی غیر واکنشی است. عملیاتی کردن سازه‌ها با استفاده از نظام کدگذاری صورت می‌پذیرد که به واحد تحلیل بستگی دارد. واحد تحلیل مشخص می‌کند که پژوهشگر چگونه محتوای نمادین متن را به داده‌های کمی تبدیل کند. برای سنجش از مشاهده ساختاریافته استفاده می‌شود که مشاهده‌ای نظام‌مند و مبتنی بر قواعد مکتوب است. این قواعد شیوه طبقه‌بندی و گروه‌بندی مشاهدات را شرح می‌دهند و سبب افزایش تکرار و در نتیجه افزایش پایایی می‌شوند.

روش انجام این پژوهش کدگذاری و تحلیل آن‌هاست. نظام کدگذاری ۴ ویژگی متن را مشخص می‌کند: فراوانی، جهت، شدت و فضا. پژوهش حاضر شامل مراحل زیر بود:

الف. طراحی سؤال پژوهشی و انتخاب سازه؛

ب. انتخاب واحد تحلیل و تعداد متنی که به آن یک کد داده شد؛ واحد تحلیل در

اینجا رساله بود.

ج. نمونه‌گیری که در این رساله، تصادفی بود.

د. طراحی فرم کدگذاری جداگانه برای هر واحد تحلیل

ه. استنتاج از یافته‌های تحلیل

درنهایت از آمار توصیفی برای مقایسه، استنتاج و نشان دادن نتایج استفاده شد.

### نحوه کدگذاری در تحلیل محتوا

بروس برگ<sup>۶</sup> (۱۹۸۹) کدگذاری را به حل یک معما تشبیه می‌کند؛ کار دشواری که باید آن را جدی گرفت؛ اما درست همان‌طور که بسیاری از افراد از کامل کردن یک جورچین دشوار و پیچیده لذت می‌برند، بسیاری از پژوهشگران نیز، کدگذاری و تحلیل را کاری رضایت‌بخش به شمار می‌آورند. وقتی پژوهشگران می‌بینند که قطعات جورچین در کنار هم قرار گرفته و تصویر کامل‌تری را شکل می‌دهند، از شادی و هیجان در پوست خود نمی‌گنجند. پس از تعریف عملیاتی مفاهیم، می‌بایستی قواعدی شفاف برای طبقه‌بندی مقولات تدوین شود تا کدگذاران بتوانند واحدهای موردنظر را در طبقات مربوطه قرار دهند. برای این منظور می‌بایستی دستورالعمل یا پروتکل کدگذاری تهیه شود.

پروتکل تحلیل محتوا مدرک مستندی است که تحقیق را به‌طور کلی و قواعد کدگذاری را به‌طور خاص تعریف می‌کند. پروتکل، حاوی قوانین کلی حاکم بر تحقیق و قواعدی است که پژوهشگر را ملزم می‌کند به روشی خاص محتوای موردنظر را تعریف و اندازه‌گیری کند. این قوانین در طول اجرای یک تحقیق قابل‌تغییرند. محتوا باید به همان شکلی که روز اول کدگذاری شده است، در روزهای آینده هم کدگذاری شود. علاوه بر این، پروتکل سند قابل‌نگهداری از عملیات و تعاریف تحقیق است که نشان می‌دهد تحقیق چگونه سامان پذیرفته است؛ بنابراین وجود یک پروتکل به سایر پژوهشگران این امکان را می‌دهد که نتایج را تفسیر یا تحقیق را تکرار کنند.

تحلیل محتوا از آن جهت غیر واکنشی است که محتوای مورد مطالعه (متن، سخنرانی، فیلم، عکس و قطعات موسیقی) از قبل موجود هستند و تحلیل‌گر به دنبال آشکار ساختن پیام واقعی آن‌هاست. محقق با استفاده از روش‌های کمی به تحلیل متون و مقایسه آن‌ها با یکدیگر پرداخته و تلاش می‌کند با جستجوی فراوانی، تکرار و اهمیت واژه‌ها، جنبه‌هایی را که مشاهده آن‌ها به راحتی ممکن نیست آشکار کند. در حقیقت تحلیل محتوا نوعی بررسی ذهنی مدارک مکتوب و پیام‌های موجود در متونی است که شاید حتی خود نویسنده نیز قصد ارائه آن‌ها را نداشته است؛ مثل کلیشه‌های جنسیتی

موجود در کتاب کودکان. برای انجام تحلیل محتوا پژوهشگر ابتدا واحد تحلیل خود را که می‌تواند یک واژه، یک مضمون و یا یک ویژگی باشد مشخص کرده و با مشاهده ساختاریافته، مشاهده دقیق و بر اساس قواعد مکتوب، به کدگذاری می‌پردازد؛ یعنی با استفاده از مجموعه‌ای از راهنماها و قواعد درباره شیوه مشاهده و ثبت آن، محتوای متن را به داده‌های کمی که بوسیله فنون آماری قابل تحلیل هستند تبدیل می‌کند. کدگذاری می‌تواند به دو صورت باشد؛ الف. آشکار: پژوهشگر فهرستی از واژگان تهیه و آن‌ها را در متن جستجو می‌کند، ب. مکنون: پژوهشگر به دنبال معانی ضمنی و پنهان موجود در متن است. در فرایند کدگذاری گاهی ممکن است چندین نفر مشارکت داشته باشند، در این صورت باید بین کدگذارها پایایی وجود داشته باشد. آخرین مرحله نیز استنتاج پژوهشگر از یافته‌های حاصل از تحقیق است (نیومن<sup>۷</sup>، ۱۳۹۳)

### سنجش کیفیت پژوهش در حوزه مدیریت دولتی

یکی از روش‌هایی که در سنت گفتمانی، یعنی بحث درباره پرسش‌های نظریه‌پردازان پیشین و تلاش برای پاسخگویی، بسیار کارساز است، تحلیل محتواست. تحلیل محتوا روشی فرارشته‌ای برای ایجاد یک چارچوب مفهومی از رشته مدیریت دولتی است. مطالعات بین‌المللی مختلف، در مورد وضعیت تحقیق و پژوهش در مدیریت دولتی، توسط نویسندگانی چون؛ باکس<sup>۸</sup> (۱۹۹۲)، وایت<sup>۹</sup> (۱۹۸۶)، وایت و آدامز<sup>۱۰</sup> (۱۹۹۴) وجود دارد که نتیجه همه آن‌ها حاکی از ضعف در پژوهش‌های رشته مدیریت دولتی است. تعدادی از مطالعات خاص در رابطه با وضعیت تحقیق در مدیریت دولتی که توسط نشریات علمی ارائه شده است، مانند کارهای هوستون و دلوان<sup>۱۱</sup> (۱۹۹۰)، پری و کرمر<sup>۱۲</sup> (۱۹۸۶) نیز همین نتیجه را نشان می‌دهند. تکنیکی که بیشتر محققان برای ارزیابی پژوهش‌های انجام شده استفاده کرده‌اند، تحلیل محتوا<sup>۱۳</sup>، می‌باشد.

### پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی

رساله‌های دانشگاهی از طرفی یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی در انجام پژوهش‌ها و از سویی دیگر آیینیه وضعیت تئوری هر رشته علمی هستند، بنابراین ارزیابی و تحلیل آن‌ها

می‌تواند به پرسش‌های بسیاری درباره وضعیت آن رشته علمی پاسخ دهد. در کشور ما اگرچه یک خواسته عمومی برای بهبود در کارکردهای مدیریت دولتی وجود دارد، اما می‌توان گفت وضعیت نظریه پردازی، تدریس و عمل مدیریت دولتی تا حدودی نامشخص است. محقق با جستجو در پایگاه پایان‌نامه‌های دانشگاهی کشور، ایران داک، نتوانسته پیشینه‌ای از تحلیل محتوای رساله‌های رشته مدیریت دولتی بیابد، اگرچه در برخی حوزه‌های مدیریت، این‌گونه پژوهش‌ها دیده می‌شود.

### پژوهش‌های انجام‌شده در کشور

در زیر به تعدادی از پژوهش‌ها درباره تحلیل محتوای رساله‌ها اشاره می‌کنیم؛ «تعیین فرایند زیست موضوعات و روش‌های پژوهش در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکترای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی از سال ۱۳۸۸-۱۳۸۴ در دانشگاه‌های دولتی ایران و مقایسه آن با اولویت‌های پژوهشی سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹» عنوان تحقیقی است که توسط علی شرفی در سال ۱۳۹۰ نگاشته شده است. هدف این پژوهش تعیین فرایند زیست موضوعات و روش‌های پژوهش پایان‌نامه‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی ایران و مقایسه بین موضوعات پایان‌نامه‌ها و اولویت‌های پژوهشی است. این پژوهش بنا به اظهار نویسنده، کاربردی بوده و از روش پیمایش توصیفی و تحلیل محتوا برای تعیین گرایش‌های موضوعی پایان‌نامه‌ها استفاده شده است.

«تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه شهید چمران از نظر کاربرست مؤلفه‌های تفکر انتقادی پیترو فسیونه»، نوشته مریم پایزاده، در دانشگاه شهید چمران اهواز، سال ۱۳۹۲، با دو هدف انجام‌شده است. نخست شناسایی و ارائه ویژگی‌های مهم و ضروری یک پژوهش فلسفی- تربیتی با توجه به مهارت‌های تفکر انتقادی فسیونه از دیدگاه دانش‌آموختگان رشته فلسفه تعلیم و تربیت و دوم تحلیل محتوای کمی و کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش و رساله‌های دکتری رشته تعلیم و تربیت دانشگاه شهید چمران اهواز که طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۹۱ دفاع شده‌اند.

«ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی دانشگاه باهنر کرمان» توسط فاطمه سادات مهدوی، در سال ۱۳۹۵ نگاشته شده است، هدف این پژوهش ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید

باهنر کرمان است. این پژوهش از بعد مخاطب، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، از نوع پژوهش‌های توصیفی تحلیل محتوا، با رویکرد کمی، کیفی است.

«ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت‌معلم» پایان‌نامه دیگری است که در دانشکده روانشناسی دانشگاه تربیت‌معلم تهران و توسط سکینه رحیمی، در سال ۱۳۹۰ تالیف شده است. این پژوهش با هدف ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم در سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۰ صورت گرفته و روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است.

«ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های روانشناسی دانشگاه علامه طباطبایی بر اساس استانداردهای انجمن روانشناسی آمریکا» در سال ۱۳۸۹، توسط معصومه عابدین‌نژاد نگاشته شده است. در این پژوهش برای ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های دفاع شده در رشته‌های روانشناسی دانشگاه علامه طباطبایی در طول سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۶، از روش تحقیق توصیفی، آمار توصیفی؛ درصد و فراوانی استفاده شده است.

### پژوهش‌های انجام‌شده در خارج از کشور

برای آگاهی از جریان‌های فکری در مطالعه مدیریت دولتی، ارزیابی ماهیت این حوزه از دانش و نیز پیش‌بینی روندهای آن، مطالعات زیادی با استفاده از تحلیل محتوای رساله‌ها و مقالات منتشر شده‌ی مرتبط با اداره امور عمومی انجام شده است. وارت<sup>۱۴</sup> و کایر<sup>۱۵</sup> (۱۹۹۶)، با به‌کارگیری تحلیل محتوای طیف گسترده‌ای از مجلات منتشر شده در آمریکا و اروپا، به ارزیابی مطالعات مدیریت دولتی تطبیقی پرداخته و دریافته‌اند که درصد قابل‌توجهی از مقالات حاوی پیشنهاد سیاست‌گذاری نبوده و تنها به توصیف وضعیت موجود پرداخته‌اند. مباحث سطح کلان و مدل‌های اصلاح‌کننده کمتر مورد توجه بوده و آنچه به چشم می‌خورد، استفاده از داده‌های بسیار که همراه با تئوری‌سازی ناکافی است. رادشلدرز<sup>۱۶</sup> و وانگ هون لی<sup>۱۷</sup> (۲۰۱۱) برای نشان دادن روندها در مدیریت دولتی از روش تحلیل محتوا برای بررسی موضوع مقالاتی که طی یک دوره زمانی مشخص در مجله PAR<sup>۱۸</sup> منتشر شده استفاده کردند. تحلیل محتوا با استفاده از توپولوژی<sup>۱۹</sup> (دسته‌بندی شبکه و نظم منطقی اجزاء) و تکسونومی<sup>۲۰</sup> (دسته‌بندی به‌صورتی

که زیرمجموعه‌های یک مجموعه کلی در یک دسته قرار گیرند، دسته‌بندی قیاسی، حرکت از کل مفروضات به جز) صورت گرفت. آن‌ها پیشنهاد کردند که؛ پژوهش‌های سطح خرد بدون تأکید بر محتوا و پژوهش‌های سطح کلان با توجه به بستر و بافت مسائل، دو جریان اصلی پژوهش‌های آینده هستند.

فیتزپاتریک<sup>۲۱</sup> و مالکوم گوگین<sup>۲۲</sup> (۲۰۱۱) در تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در ژورنال‌های علمی-پژوهشی دریافتند که اغلب مطالعات در ایالات متحده و اروپا انجام شده و بیشتر آن‌ها به نهادها یا فرایندهای اداری ارجاع داشته‌اند، موضوعات اصلی اغلب شامل مدیریت دولتی نوین، بودجه‌بندی و مالی بوده‌اند. از هر ۴ مقاله انتخابی ۳ تای آن در تلاش برای ایجاد یا توصیف رابطه میان متغیر وابسته و مستقل بوده و تنها در یکی از هر ۴ مقاله روابط علی بررسی شده است. بیشتر مقالات از داده‌های موجود یا ثانویه استفاده کرده‌اند و داده‌های مصاحبه یا پیمایش به ندرت مورد استفاده قرار گرفته‌اند. استفاده از روش‌های کیفی به شدت رو به افزایش است بطوری‌که بیش از نیمی از مقالات روش‌های کیفی را به کار برده‌اند. و در نهایت، استفاده از نظریه، روش‌ها و داده‌ها در این مقالات با نحوه استفاده از آن‌ها در مقاله‌های مورد پژوهش وارت و کایر در بیست سال قبل تفاوت اساسی دارد. کیلی میلن<sup>۲۳</sup> (۲۰۰۹) در دانشکده مطالعات سیاسی دانشگاه کیپ تاون به تحلیل محتوای کمی رساله‌های دکتری مدیریت دولتی آفریقای جنوبی طی سال‌های ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۷ پرداخت. او نتایج تحقیق خود را در دو گزاره زیر خلاصه کرد؛ اول: تمرکز بر عمل مدیریت است و نه بر دانش مدیریت. دوم: این پژوهش‌ها کمی به پیشرفت دانش مدیریت نمی‌کنند. نتیجه پژوهش تانگ و نسان<sup>۲۴</sup> (۲۰۰۹)، در تحلیل محتوای کمی رساله‌های تکمیل‌شده رشته مدیریت دولتی تایوان، وجود انبوهی از ایده‌های کاربردی در مقاله‌ها که دیده نشده‌اند، و نیز پدید آمدن زمینه‌ای برای کشف شباهت‌ها و تفاوت‌ها میان مدیریت دولتی تایوان و کشورهای پیشرفته بود. ریچارد واکرز<sup>۲۵</sup>، جین بروئر<sup>۲۶</sup> و یوجین چویی<sup>۲۷</sup> (۲۰۱۳) در کاری مشترک از دانشگاه‌های هنگ‌کنگ، جورجیا و سیراکیوز، تحقیقی با عنوان "بررسی رساله‌های مدیریت دولتی در آسیای جنوب غربی طی سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۹ شامل کشورهای چین، ژاپن، تایوان، هنگ‌کنگ و کره جنوبی" و با روش تحلیل محتوای کمی منتشر کردند. یافته‌های این پژوهش بدین شرح است: الف. بیشتر پژوهش‌ها تطبیقی و موضوع

اغلب آن‌ها دستگاه‌های دولتی است. ب. بیشتر موضوعات تحقیق در مدیریت دولتی این کشورها، میان‌رشته‌ای است. ج. بیشتر نویسندگان علاقه دارند تحقیقات را بر مبنای داده‌های ثانویه انجام دهند. لیدیا آرماگوئر<sup>۲۸</sup> (۱۹۹۸) و جاستوس رندولف<sup>۲۹</sup> (۲۰۰۸) با تحلیل محتوای کمی رساله‌های دانشگاه‌های ایالتی آمریکا دریافتند درصد زیادی از نویسندگان زن هستند. بیشترین تکنیک استفاده‌شده در رساله‌ها روش‌های ریاضی و آماری است اما استفاده از روش‌های کیفی در حال افزایش است.

### روش تحقیق

روش این تحقیق بیشتر بر اصول اثبات‌گرایی مبتنی است اما از شیوه‌های کمی و کیفی به‌طور هم‌زمان استفاده می‌کند. روش پژوهش مورد استفاده در این تحقیق، تحلیل محتوا، از انواع پژوهش‌های غیر واکنشی است. پژوهش غیر واکنشی پژوهشی است که در آن پژوهشگر به مطالعه افراد می‌پردازد، بدون اینکه در کار آن‌ها دخالت کند و افراد مورد مطالعه نیز از اینکه موضوع یک پژوهش هستند آگاهی ندارند. البته بسیاری از اطلاعات و شواهد به‌صورت آمارهای مستند شده در دسترس هستند و پژوهشگر می‌تواند با استفاده از کتاب‌ها، گزارش‌ها و فایل‌های کامپیوتری به آن‌ها دست پیدا کند. اگر پژوهشگر بخواهد فرضیه‌ای را آزمون کند که اطلاعات و شواهد مربوط به متغیرهای آن در گزارش‌های رسمی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی وجود دارند، از این نوع پژوهش استفاده می‌کند.

تحقیق حاضر از بعد مخاطب (جامعه علمی) بنیادی، از نظر روش، غیر واکنشی و از بعد هدف توصیفی است. پژوهش بنیادی که پژوهش‌دانشگاهی نیز نامیده می‌شود، به‌منظور توسعه دانش بنیادی درباره عملکرد جامعه انجام می‌شود و مخاطب آن جامعه علمی آن حوزه از دانش است. این‌گونه پژوهش‌ها هرچند پس از نشر، می‌توان از نتایج آن‌ها استفاده کرد، سفارشی نبوده و کاربرد مستقیم و کوتاه مدت به‌منظور حل سریع یک مسئله ندارند، در عوض در جستجوی پاسخ‌هایی هستند که بتوانند تأثیر بلندمدت بر حوزه دانش مرتبط داشته باشند. پژوهش از بعد هدف، توصیفی است؛ زیرا تلاش می‌کند تصویری مشروح و دقیق از وضعیت رساله‌های دکتری، در حوزه دانش مدیریت دولتی در ایران ارائه کند. ضمن اینکه احتمالاً بستر و موقعیت اجتماعی آن‌ها را تعریف می‌کند.

### جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری این پژوهش، رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی چهار دانشگاه ایران در فاصله (۱۳۷۶ تا ۱۳۹۶) می‌باشد. دانشگاه‌های منتخب تنها دانشگاه‌هایی بودند که در دوره مورد مطالعه در تهران و شاید در کشور، رشته دکتری مدیریت دولتی تأسیس کرده بودند.

حجم جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۳۳ رساله به شرح زیر می‌باشد:

الف. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات: ۱۲۹

ب. دانشگاه تربیت مدرس: ۱۱۹

ج. دانشگاه تهران: ۶۷

د. دانشگاه علامه طباطبایی: ۱۰۰

### نمونه مورد مطالعه

حجم نمونه پژوهش حاضر ۲۰۱ رساله بود که با استفاده از جدول مورگان به دست آمد، برای افزایش تعمیم‌پذیری، نمونه‌گیری طبقه‌ای با استفاده از فرمول زیر انجام شد، سپس با استفاده از جدول اعداد تصادفی، نمونه‌های مربوط به هر دانشگاه انتخاب شدند.

$$n_h = N_h \left( \frac{n}{N} \right)$$

تعداد نمونه‌های هر طبقه به شرح زیر انتخاب شدند:

الف. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات: ۶۲

ب. دانشگاه تربیت مدرس: ۵۸

ج. دانشگاه تهران: ۳۳

د. دانشگاه علامه طباطبایی: ۴۸

### ابزار گردآوری داده‌ها

پژوهش حاضر مطالعه غیرتعاملی از نوع آرشیوی است. واحدهای تحلیل، رساله‌های دکتری رشته مدیریت دولتی دانشگاه‌های ایران است که به صورت اسناد کتابخانه‌ای موجود بود؛ بنابراین در کنار مشاهده مستقیم، از فیش برداری نیز استفاده شده است.

### تحلیل داده‌ها

هدف اصلی این رساله بررسی کیفیت رساله‌های دکتری چهار دانشگاه ایران با استفاده از

روش تحلیل محتوا بود. واحد تحلیل رساله و روش تحلیل، مشاهده مستقیم بوده است. نظام کدگذاری به کاررفته، کدگذاری آشکار بود که در آن، فهرستی از شاخص‌ها و عبارت‌ها تهیه و سپس در واحد تحلیل جستجو شدند. برای انجام این پژوهش، در گام اول نیازمند تعریف سازه تحقیق بودیم؛ سازه تعریف شده در این پژوهش کیفیت رساله‌ها بود. گام دوم، عملیاتی کردن سازه و طراحی سنجه بود؛ در حقیقت با طراحی سنجه، سازه را اندازه گرفتیم. سنجه شامل فهرستی از شاخص‌ها یا راهنماها درباره چگونگی مشاهده و ثبت نظام‌مند محتوای متن و به شرح جدول زیر بود؛

جدول شماره ۱- سنجه کیفیت رساله (نویسندگان)<sup>۲۰</sup>

ID	Description		
	کد شاخص‌ها		
X1	۱	آزاد	نام دانشگاه
	۲	تربیت مدرس	
	۳	تهران	
	۴	علامه طباطبایی	
X2	۱	تطبیقی و توسعه	گرایش
	۲	تصمیم‌گیری و خط‌مشی	
	۳	منابع انسانی	
	۴	رفتار سازمانی	
X3	۱	زن	جنسیت پژوهشگر
	۲	مرد	
X4	۱	کمی	رویکرد تحلیل
	۲	کیفی	
X5	۱	بنیادی	مخاطب استفاده از پژوهش
	۲	کاربردی	
X6	۱	اکتشافی	هدف پژوهش
	۲	توصیفی	
	۳	تبیینی	
X7	۱	کمی (قیاسی)	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها
	۲	کیفی (استقرایی)	
X71	۱	آزمایشی	داده‌های کمی
	2	بیمایشی	
	3	تحلیل محتوای	
	4	تحلیل ثانوی	
	5	تحقیق عملی	
	6	دلفی	
X72	۱	میدانی	داده‌های کیفی
	۲	پدیدارشناسانه	
	۳	تاریخی-تطبیقی	
	۴	داده بنیاد	
	۵	تحلیل محتوای	
X8	۱	وجود گفتمان	گفتمان
	۲	نبود گفتمان	

پس از طراحی سنجه، نمونه‌ها با استفاده از جدول اعداد تصادفی انتخاب شدند و اطلاعات مربوط به هر نمونه در صفحه ثبت اطلاعات مربوط به آن درج گردید. پس از

بررسی هریک از نمونه‌ها، کدهای مشخص شده مربوط به سنج به محتوای نمونه اختصاص داده شد. بخش‌هایی از داده‌ها با مراجعه به کتابخانه‌های دانشگاه‌ها جمع‌آوری شدند، در میانه کار، گسترش ویروس covid19 و شرایط پاندمی سبب تعطیلی دانشگاه‌ها و مراکز وابسته به آن‌ها، مانند کتابخانه‌ها شد، در نتیجه ادامه کار دچار اختلال شد و از طریق سراچه‌های دانشگاهی پیگیری و داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری شد. داده‌ها از چکیده و فصل‌های اول و دوم رساله‌ها به دست آمدند.

هریک از رساله‌ها مطابق جدول و به وسیله کدگذار اول که قبلاً برای این کار آموزش دیده، کدگذاری شد و پس از بررسی تمام رساله‌ها، فرایند به وسیله شخص محقق تکرار شد. این کار جهت افزایش پایایی فرایند کدگذاری ضروری بود. در نهایت داده‌های به دست آمده در نرم‌افزار SPSS وارد و نتایج به صورت نمودارهای توصیفی استخراج شدند. از استنتاج‌های کیفی نیز برای پاسخ دادن به پرسش‌های به وجود آمده در حین تحقیق استفاده شد.

### یافته‌های توصیفی تحقیق

همان‌طور که توضیح داده شد، در روش‌های توصیفی تلاش بر آن است تا با ارائه جداول، نمودارها و استفاده از سایر ابزارهای آمار توصیفی، به توصیف داده‌های تحقیق پردازیم. این امر به شفافیت موضوع و تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده تحقیق کمک کرده است. در این نوع تحلیل، داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، خلاصه و طبقه‌بندی شدند.

جدول ۲- فراوانی رساله‌های دفاع شده

ردیف	نام دانشگاه	فراوانی	درصد
1	دانشگاه تربیت مدرس	۵۸	۲۸,۹
2	دانشگاه تهران	۳۳	۱۶,۴
3	دانشگاه علامه طباطبایی	۴۸	۲۳,۹
4	واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی	۶۲	۳۰,۸
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

جدول ۳- فراوانی جنسیت پژوهشگران

ردیف	جنسیت	فراوانی	درصد
۱	زن	۵۹	۲۹,۳۵
۲	مرد	۱۴۲	۷۰,۵۶
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

جدول ۴- فراوانی گرایش پژوهشگران

ردیف	گرایش	فراوانی	درصد
۱	تصمیم گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی	۵۸	۲۸,۸۶
۲	تطبیقی و توسعه	۱۱	۵,۴۷
۳	رفتار سازمانی	۴۸	۲۳,۸۸
۴	منابع انسانی	۸۴	۴۱,۷۹
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

جدول ۵- فراوانی رویکرد پژوهش

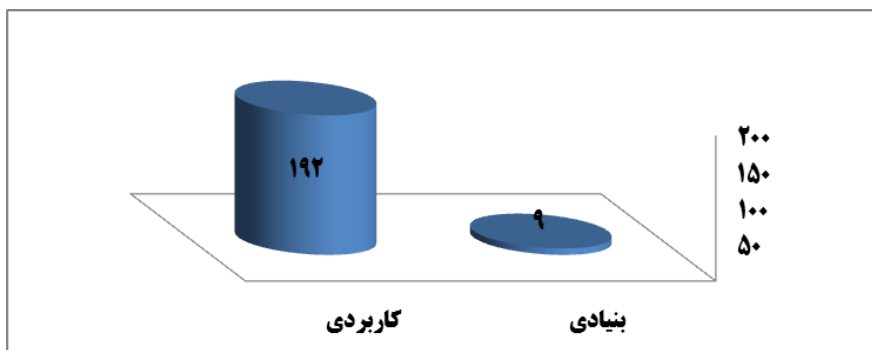
ردیف	رویکرد	فراوانی	درصد
۱	کمی	۱۵۶	۷۷,۶۱
۲	کیفی	۴۵	۲۲,۳۹
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

جدول ۶- مخاطب استفاده از پژوهش (بر مبنای اعلام نویسندگان رساله)

ردیف	مخاطب استفاده از پژوهش	فراوانی	درصد
۱	بنیادی	۹	۴,۴۸
۲	کاربردی	۱۹۲	۹۵,۵۲
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود از تعداد ۲۰۱ عنوان رساله، ۱۹۲ عنوان دارای هدف کاربردی و تنها ۹ عنوان، یعنی کمتر از ۵ درصد رساله‌ها با هدف بنیادی نگارش شده است. در اینجا یکی از مهم‌ترین کژاندیشی‌ها در نگارش رساله‌ها آشکار می‌شود. به نظر می‌رسد در بسیاری از رساله‌ها دانشجوها، ادراک روشنی از مفهوم مخاطب تحقیق (کاربردی یا بنیادی بودن) نداشته‌اند. در تعریف پژوهش کاربردی و بنیادی آمده است: مخاطب استفاده از پژوهش؛ بر حسب اینکه یافته‌های پژوهش مورد استفاده چه کسانی است، پژوهش بنیادی و یا کاربردی است. اگر مخاطب پژوهش جامعه علمی باشد و تحقیق به منظور گسترش مرزهای علم و دانش صورت پذیرد، پژوهش بنیادی است و اگر مخاطب استفاده‌کنندگان تحقیق، سازمان‌ها و کارگزاران باشند که به منظور ارزیابی یک برنامه، یک پروژه و یا حل مشکلی خاص در کوتاه مدت در سازمان باشد، به عبارتی دیگر پژوهش، سفارشی بوده باشد، پژوهش از بعد مخاطب، کاربردی است. البته در این مورد تحقیق عملی ۳۱ یک استثناء است که بدلیل روش خاص آن در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد، ابهام دانشجوهای مدیریت دولتی در این زمینه، اغلب ناشی از دو عامل است: ۱- آموزش ناکافی ساعات درس روش تحقیق در مقطع دکتری و ۲- فرمت استاندارد تدوین رساله‌ها در دانشگاه‌ها. در این فرم از دانشجو سؤال شده (هدف کاربردی تحقیق چه هست؟) و دانشجو علیرغم تعیین پیشین هدف رساله (اکتشافی - توصیفی و تبیینی) در رساله اظهار می‌دارد (هدف تحقیق کاربردی است)!. در نمودار ۱ این خطا به وضوح مشاهده می‌شود. از تعداد ۲۰۱ رساله دفاع شده، ۱۹۲ دانشجو اظهار داشته‌اند "هدف تحقیق کاربردی است".

نمودار ۱- فراوانی هدف پژوهش (بر مبنای اعلام نویسندگان)



جدول ۷- فراوانی هدف پژوهش (بر مبنای اعلام نویسنده)

ردیف	هدف پژوهش	فراوانی	درصد
۱	اکتشافی	۲	۱,۰۰
۲	تبیینی (علی)	۱	۰,۴۹
۳	توصیفی	۱۹۸	۹۸,۵۱
جمع		۲۰۱	۱۰۰

جدول ۸- فراوانی بعد زمانی پژوهش (بر مبنای اعلام نویسنده)

ردیف	بعد زمانی پژوهش	فراوانی	درصد
۱	طولی	۲	۱
۲	مقطعی	۱۹۹	۹۹
جمع		۲۰۱	۱۰۰

جدول ۹- فراوانی رویکرد پژوهش (کمی / کیفی) (بر مبنای اعلام نویسنده)

ردیف	روش	فراوانی	درصد
۱	کمی	۱۵۸	۷۸
۲	کیفی	۴۳	۲۲
جمع		۲۰۱	۱۰۰

جدول ۱۰- فراوانی روشهای گردآوری و تحلیل داده ها

نوع	کمی	کیفی	درصد	جمع
پیمایشی	۱۱۶	۰	۵۷,۷۱۱	۱۱۶
تحلیل محتوای آشکار	۹	۰	۴,۴۷۸	۹
تحلیل ثانوی	۱۶	۰	۷,۹۶۰	۱۶
تحقیق عملی	۳	۰	۱,۴۹۳	۳
دلفی	۱۲	۰	۵,۹۷۰	۱۲

نوع	کمی	کیفی	درصد	جمع
میدانی	۰	۲	۰,۴۹۸	۱
پدیدارشناسانه	۰	۱	۰,۴۹۸	۱
تاریخی تطبیقی	۰	۲	۰,۹۹۵	۲
داده بنیاد	۰	۱	۰,۴۹۸	۱
تحلیل محتوای مکنون	۰	۳۹	۱۹,۴۰۳	۳۹
جمع	۱۵۶	۴۵	۱۰۰	۲۰۱

جدول ۱۱- فراوانی گفتمان (بر مبنای اعلام نویسنده)

ردیف	گفتمان	فراوانی	درصد
۱	گفتمان	۰	۰,۰۰
۲	نبودگفتمان	۲۰۱	۱۰۰,۰۰
جمع		۲۰۱	۱۰۰

واژه گفتمان که اولین بار به عنوان ترجمه واژه discourse به کار رفت، یک روش صوری تفکر را توصیف می‌کند که به واسطه زبان درک می‌شود. به نظر میشل فوکو<sup>۳۱</sup> محدوده گفتمان حتی فراتر از این و نقطه تلاقی و محل گردهم آیی قدرت و دانش است. او معتقد است گفتمان علوم انسانی با دو مفهوم قدرت و دانش مرتبط و بازگو کننده این واقعیت است که هرکجا قدرت باشد دانش نیز تولید می‌شود؛ «قدرت و دانش در درون گفتمان با هم یگانه می‌شوند.»

گفتمان میان دانشگاه‌ها و گسترش روابط علمی سبب پیشرفت‌های علمی و ارتقای کیفیت رساله‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. در حالی که از ۲۰۱ عنوان رساله مورد بررسی هیچ کدام گفتمانی با سایر رساله‌ها یا دانشگاه‌ها نداشته و در ۲۰ سال گذشته عملاً هیچ گونه استقبالی از آن صورت نگرفته است. البته می‌توان نبود گفتمان میان دانشگاه‌های داخلی با سایر کشورها را ناشی از عدم وجود روابط سیاسی و علمی با سایر کشورها دانست.

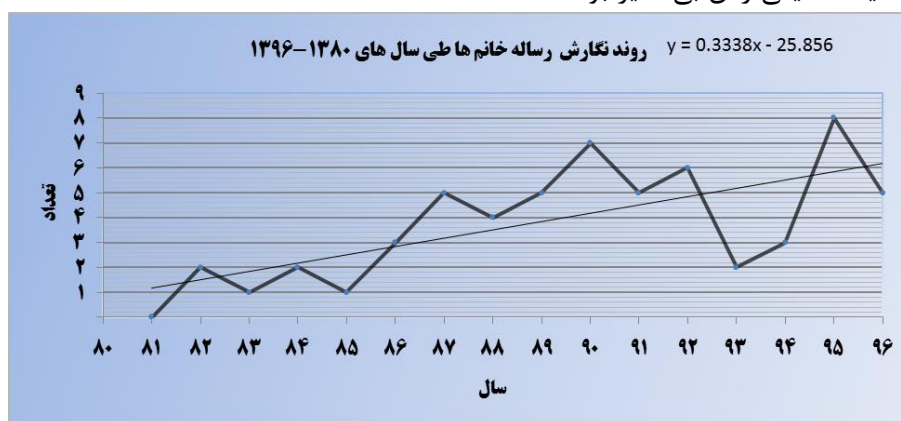
جدول ۱۲- فراوانی سال دفاع پژوهش (بر مبنای اعلام نویسنده)

ردیف	سال پژوهش	فراوانی	درصد
۱	۱۳۸۰	۱	۰,۴۹۸
۲	۱۳۸۱	۵	۲,۴۸۸
۳	۱۳۸۲	۵	۲,۴۸۸
۴	۱۳۸۳	۷	۳,۴۸۳
۵	۱۳۸۴	۷	۳,۴۸۳
۶	۱۳۸۵	۷	۳,۴۸۳
۷	۱۳۸۶	۱۳	۶,۴۶۸
۸	۱۳۸۷	۸	۳,۹۸۰
۹	۱۳۸۸	۱۸	۸,۹۵۵
۱۰	۱۳۸۹	۱۵	۷,۴۶۳
۱۱	۱۳۹۰	۲۶	۱۲,۹۳۵
۱۲	۱۳۹۱	۲۳	۱۱,۴۴۳
۱۳	۱۳۹۲	۱۴	۶,۹۶۵
۱۴	۱۳۹۳	۱۱	۵,۴۷۳
۱۵	۱۳۹۴	۹	۴,۴۷۸
۱۶	۱۳۹۵	۱۴	۶,۹۶۵
۱۷	۱۳۹۶	۱۸	۸,۹۵۵
	جمع	۲۰۱	۱۰۰

### یافته‌های تحقیق

در این تحلیل، با استفاده از مقادیر نمونه، به محاسبه آماره‌ها پرداخته ایم. در ابتدا با توجه به اهداف و سؤالات تحقیق برای بررسی ارتباط میان متغیرها طبق جدول زیر، وجود ارتباط میان هر یک از متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. اهمیت بررسی این ارتباطات در این است که وقتی پژوهشگر به دنبال کشف روابط میان متغیرهاست، به

طور تلویحی، ماهیت علی میان متغیرها را دنبال می‌کند. به عنوان مثال در پی بررسی ارتباط میان جنسیت پژوهشگر و رویکرد پژوهش، در پی یافتن این حقیقت بودیم که آیا ارتباط میان جنسیت پژوهشگر و انتخاب رویکرد کیفی در پژوهش به معنی تاثیر جنسیت پژوهشگر بر انتخاب‌های اوست؟ یا در هنگام بررسی ارتباط میان جنسیت پژوهشگر و سال انتشار مقاله‌ها می‌خواستیم بدانیم آیا نگارش رساله توسط زنان پژوهشگر طی سال‌های مورد بررسی افزایش داشته است؟ ارتباط میان زنان و پژوهش‌های کیفی در مطالعات پسا مدرنیسم اهمیت یافته است. این پژوهش‌ها سعی می‌کنند دریابند که چرا زنان مقالات کیفی بیشتری می‌نویسند. همانطور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌کنید، نگارش رساله توسط زنان در طی سال‌های مورد مطالعه روندی صعودی داشته است. به نظر می‌رسد ماهیت اعتراض آمیز پسا مدرنیسم و فمینیسم در اشرافه تحقیقات کیفی زنان بی تاثیر نبوده است.



نمودار ۲- ارتباط میان تعداد رساله‌های نگارش شده و پژوهشگران زن در طی سال‌های مورد بررسی

در جدول ۱۳ وجود ارتباط میان متغیرها (سال دفاع رساله، دانشگاه، گرایش، جنسیت پژوهشگر، رویکرد پژوهش، مخاطب پژوهش، روش گردآوری داده‌ها، تحلیل و گفتمان) ترسیم شده است.

جدول ۱۳، ارتباط میان متغیرها ( بر مبنای اعلام نویسندگان)

ارتباط در سطح (۰،۰۵ درصد)	ارتباط میان متغیرها	
ندارد	گرایش	سال
ندارد	جنسیت پژوهشگر	
دارد	رویکرد پژوهش	
ندارد	هدف پژوهش	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
ندارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
ندارد	سطح تحلیل	دانشگاه
دارد	گرایش	
دارد	جنسیت پژوهشگر	
دارد	رویکرد پژوهش	
دارد	هدف پژوهش	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	گرایش
دارد	سطح تحلیل	
ندارد	جنسیت پژوهشگر	
دارد	رویکرد پژوهش	
ندارد	هدف پژوهش	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	جنسیت پژوهشگر
ندارد	سطح تحلیل	
ندارد	رویکرد پژوهش	
ندارد	هدف پژوهش	
ندارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
ندارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
دارد	سطح تحلیل	رویکرد پژوهش
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
ندارد	سطح تحلیل	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
دارد	سطح تحلیل	هدف پژوهش
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
دارد	سطح تحلیل	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی	
دارد	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی	
دارد	سطح تحلیل	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کمی
ندارد	سطح تحلیل	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی
ندارد	سطح تحلیل	روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها-زیرشاخص کیفی

### **بررسی ارتباط چندگانه میان متغیرهای تحقیق**

ارتباط میان سال دفاع و دانشگاه‌ها با در نظر گرفتن گرایش‌های مدیریت دولتی

#### **الف) گرایش تطبیقی و توسعه**

گرایش تطبیقی و توسعه در دانشگاه تربیت مدرس هیچ‌گونه رساله‌ای طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ انتشار نیافته است.

#### **ب) گرایش تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی**

در گرایش تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی در دانشگاه طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ ارتباط خاصی وجود نداشته است. در دانشگاه تربیت مدرس نسبت به سایر دانشگاه‌ها در این گرایش، رساله‌های بیشتری انتشار یافته است.

#### **ج) گرایش رفتار سازمانی**

در گرایش رفتار سازمانی طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ در دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات رساله‌های دفاع شده در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها تعداد قابل توجه و دارای سیر نزولی بوده و پراکندگی دانشگاه‌ها به صورت نامنظم است.

#### **د) گرایش منابع سازمانی**

در نمودار پراکندگی رساله‌های دفاع شده طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ ارتباطی مشاهده نمی‌شود.

### **ارتباط میان سال انتشار و دانشگاه‌ها با در نظر گرفتن جنسیت**

ارتباط خاصی میان سال انتشار و دانشگاه وجود ندارد. در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶، زنان دستکم یک رساله داشته‌اند. تمایل زنان در دانشگاه تهران نسبت به سایر دانشگاه‌ها به نگارش رساله بسیار کم‌تر بوده و فقط در سال‌های ۹۴،۸۹ و ۹۵ دارای رساله هستند. زنان در دانشگاه تربیت مدرس در قیاس با سایر دانشگاه‌ها نسبت به نگارش رساله اهتمام بیشتری داشته‌اند.

## ارتباط میان سال انتشار و دانشگاه‌ها با در نظر گرفتن روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها

### روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها زیر شاخص کیفی (پدیدارشناسانه)

دانشجویان دانشگاه تهران نسبت به سایر دانشگاه‌ها رساله‌های پدیدارشناسانه با شاخص کیفی کمتری انجام داده و حداکثر ۳ رساله در این دانشگاه دفاع شده است. دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات در سال ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ حداکثر تعداد رساله را داشته است.

دانشگاه علامه طباطبایی در سال ۱۳۸۸ حداکثر تعداد رساله را داشته است.

دانشگاه تربیت مدرس در سال ۱۳۹۱ حداکثر تعداد رساله را داشته است.

دانشگاه تهران در این سال‌ها به صورت پراکنده دارای رساله‌هایی بوده ولی این تعداد در سال ۱۳۸۸ قوت بیشتری گرفته است.

### روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها زیر شاخص کیفی (تاریخی تطبیقی)

دانشجویان به‌ندرت از این شیوه (تاریخی - تطبیقی) استفاده کرده‌اند:

دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات یک مورد در سال ۱۳۹۱

دانشگاه تهران دو مورد در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶

دانشگاه علامه طباطبایی سه مورد در سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

دانشگاه تربیت مدرس چهار مورد در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۲، ۱۳۹۱، ۱۳۹۰

### روش‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها زیر شاخص کیفی (داده بنیاد)

تنها یک مورد در سال ۱۳۸۳ در دانشگاه تهران از این روش استفاده شده است. دانشجویان دانشگاه‌های علامه طباطبایی و تربیت مدرس هرکدام دو بار از این رویکرد استفاده کرده‌اند.

### بررسی ارتباط میان تعداد پژوهشگران زن در طی سال‌های مورد بررسی

نکته حائز اهمیت دیگر که باید مورد بررسی قرار می‌گرفت آن است که آیا در طی سال‌های مورد بررسی تعداد پژوهشگران زن تفاوت معناداری داشته است که با استفاده

از ترسیم خط روند در نمودار زیر نتایج ارائه گردید. در طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ با ضریب ۰,۳۳۳، زنان نگارش رساله‌های بیشتری را انجام داده‌اند و این مسئله دارای روند صعودی بوده است.

**بررسی ارتباط میان تمایل به رویکرد کیفی در طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶**  
برای پاسخگویی به سؤال بالا با استفاده از ترسیم خط روند رویکرد کیفی رساله‌ها، این نکته به روشنی دیده می‌شود که طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶، تمایل به رویکرد کیفی دارای روند افزایشی بوده است.

**بررسی ارتباط میان گرایش‌های مختلف مدیریت دولتی در طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶**

برای پاسخگویی به سؤال بالا، از آماره آزمون کای دو در سطح معناداری ۰,۰۵ استفاده شد و نتیجه نشان داد که در طی سال‌های موردبررسی، تمایل دانشجویان به گرایش‌های مختلف مدیریت دولتی تفاوت معناداری نداشته است.

### **بررسی موضوع رساله‌ها**

مطالعات نشان داده‌اند که توسعه در کشورها به‌طور مستقیم با تولید دانش و استفاده از آن رابطه دارد، سبب ایجاد مزیت‌های رقابتی گشته و موتور توسعه را روشن می‌کند، اما آنچه این چرخه تولید و کاربرد دانش را فعال می‌کند، ارتباط دانشگاه‌ها و جامعه علمی با صنعت، اداره و سیاست است؛ در واقع ارتباط جامعه علمی با شرایط و بستر اجتماعی و زمانی خود سبب می‌شود که پژوهش‌های انجام‌شده با نیازهای جامعه همسو باشند. مسئله کلیدی در این میان، ارتباط مدیریت دولتی هر کشور با ویژگی‌های فرهنگی آن کشور است. رساله‌های دانشگاهی از طرفی یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی در انجام پژوهش‌ها هستند و از سویی دیگر آینه وضعیت نظریه پردازی هر رشته علمی. بنابراین ارزیابی و تحلیل آن‌ها می‌تواند به پرسش‌های بسیاری درباره وضعیت آن رشته علمی ارائه دهد. در کشور ما اگرچه یک خواسته عمومی برای بهبود در عمل مدیریت دولتی وجود دارد، اما وضعیت تئوری پردازی، تدریس و عمل مدیریت دولتی چنین بهبودی را

نشان نمی‌دهد. پژوهش‌های انجام‌شده در کشور بدون هیچ گفتمانی در میان دانشگاه‌ها و حتی در داخل یک دانشگاه انجام می‌شوند، نقدی در پژوهش‌ها نسبت به سایر پژوهش‌ها وجود ندارد. آیا فضای علمی جامعه دانشگاهی کشور تحت تأثیر پارادایم‌های جهانی مدیریت دولتی قرار گرفته است؟ پژوهش‌های انجام‌یافته در دانشگاه‌ها چه کمکی به پیشرفت نظریه و عمل مدیریت دولتی ایران نموده‌اند؟ مطالعه رساله‌های دکتری در حوزه مدیریت دولتی نشان می‌دهد که گفتمان علمی در میان جامعه دانشگاهیان مدیریت دولتی وجود ندارد. پژوهش‌ها تنها در داخل محدوده دانشگاه‌ها صورت گرفته و دانشگاه‌ها از کارهای پژوهشی که در مرزهای آن‌ها انجام می‌شود، بی‌خبرند. هیچ نقدی بر پژوهش‌های صورت گرفته انجام نمی‌شود و مشخص نیست که آن‌ها به کدام سمت و سو در حال حرکت‌اند. ضمن اینکه استفاده از نظریه، روش‌ها و داده‌ها در این رساله‌ها با نحوه استفاده آن‌ها در جامعه و موقعیت‌های عملی جامعه تفاوت دارد.

دانشگاه‌ها در ایران از ابتدا باهدف آموزش نیروی انسانی موردنیاز جامعه ایجاد شدند نه تأمین نیازهای پژوهشی و پشتیبانی علمی، باگذشت زمان و تغییر وظایف و اهداف دانشگاه‌ها در جهان، این تغییر هدف در دانشگاه‌های ایران نیز صورت پذیرفت و دانشگاه‌ها به سمت پژوهش و تأمین نیازهای علمی و فناوری جامعه سوق داده شدند. در این تحقیق به‌طور خاص تمامی رساله‌های نمونه، از نظر موضوع و عنوان موردبررسی قرار گرفتند تا ارتباط موضوعات با روندهای جامعه موردبررسی قرار گیرد. برای این بررسی ابتدا با مشورت صاحب‌نظران، مهم‌ترین رویدادهای اداری، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی این سال‌ها به شرح زیر انتخاب شدند، موضوعاتی که بتوانند در سطح کلان به مسائلی بپردازند که به بهبود نظام اداره امور عمومی و مدیریت دولتی کشور در حوزه‌های اداری، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی\_فرهنگی یاری دهند.

۱. بحران آب

۲. بحران صندوق‌های بازنشستگی

۳. بحران زیست‌محیطی و آلودگی هوا

۴. بلایای طبیعی سیل و زلزله

سپس برخی کلمات کلیدی که مشخص‌کننده ارتباط موضوعات با بستر اداره

امور عمومی جامعه بوده و نمایانگر وقایع رخ داده در جامعه هستند، انتخاب شدند که این کلمات عبارت بودند از:

### آب، صندوق‌های بازنشستگی، آلودگی هوا، سیل، زلزله

سپس در دو مرحله موضوعات رساله‌های نمونه توسط پژوهشگر و کنترل‌گر بررسی شدند اما هیچ موضوع مرتبطی یافت نشد. در پاسخ به این پرسش که به چه میزان می‌توان موضوعات رساله‌ها را بر خاسته از شرایط روز جامعه دانست، باید گفت که رویدادها و وقایع اجتماعی انعکاسی در رساله‌ها نداشته‌اند و مؤلفه‌های مدیریت دولتی در دانشگاه‌های کشور ما تابع موضوعات و روش‌هایی است که ژورنال‌های مدیریت دولتی در بسیاری از جوامع برای اداره کردن بهینه سازمان‌های دولتی به آن می‌پردازند و اصطلاحاً ترند جهانی نامیده می‌شوند، موضوعاتی در زمینه‌ی رفتار سازمانی و منابع انسانی. بسیاری از رساله‌ها وارد مسائلی می‌شوند که به بستر فرهنگی ما مربوط نیستند یا کارکردی در مدیریت دولتی ما ندارند.

برای بهبود این شرایط در نظر گرفتن نتایج برخی مطالعات می‌تواند ثمربخش باشد؛ رادشلدرز سردبیر مجله پار<sup>۳۲</sup> در مقاله‌ای با عنوان آینده مطالعه مدیریت دولتی<sup>۳۳</sup> در جستجوی پاسخ دادن به این پرسش است که برای توسعه مطالعه مدیریت دولتی چه باید کرد؟ پژوهشگران این رشته با تقلید از علوم طبیعی، روش‌های کمی، آماری و مدل‌های ریاضی را در مدیریت علمی گسترش دادند، با این امید که همانند علوم طبیعی، مدیریت دولتی نیز یک رشته علمی شود؛ رشته‌ای مبتنی بر پژوهش‌های تجربی، عینیت و تکرار با فرضیاتی که از طریق روش‌های آماری و محاسبه قابل اثبات باشند؛ اما چگونه می‌توان رشته‌ای که هنوز ماهیتی ناشناخته دارد را با اتکا بر روش‌شناسی صرف به یک رشته علمی تبدیل کرد؟ از نظر نویسندگان توجه به هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی ما را به این مقصود می‌رساند؛ زیرا علمی کردن با استفاده از روش‌شناسی ما را به معنای یافته‌های پژوهش‌ها رهنمون نمی‌سازد. از نظر نویسندگان این کار همانند این است که ما گاری تهیه کنیم در حالی که هنوز آسیبی نداریم. فهم عمیق مشکلات دولت و جامعه تنها از طریق آزمون تجربی ممکن نیست؛ زیرا به‌طور منطقی هویت یک رشته نه در مطالعات تجربی که در فهم ماهیت و جایگاه آن است. از نظر رادچلدرز ۵ چالش می-

بایست مورد توجه فوری پژوهشگران قرارگیرد، تا این رشته بتواند پاسخگوی نیازهای جامعه علمی و نیز اجرایی باشد، این چالش‌ها به شرح زیرند؛ اول اینکه با کدام دیدگاه به مطالعه مدیریت دولتی بپردازیم؟ دیدگاه مهارت محور و نگرستن به این رشته بر اساس حقایق، همانند آمریکایی‌ها و یا دیدگاهی کلان که به بررسی نقش دولت در جامعه می‌پردازد. دوم توانایی پژوهشگران در پیوند دادن سطوح کلان، میانه و خرد مدیریت دولتی با یکدیگر است. چالش سوم درروشن پاسخگویی به پرسش‌هاست؛ پرسش‌های بزرگ را نمی‌توان با روش‌های محدود کمی پاسخ داد؛ اما پاسخگویی به چنین پرسش‌هایی با روش‌های کلان و کل‌نگر نیز مقدور نیست بنابراین چالش چهارم در ارتباط با آموزش متخصصانی است که چشم‌اندازهای کلان داشته باشند. درنهایت پنجمین چالش مربوط به توانایی پژوهشگران رشته مدیریت دولتی در ایجاد یک تعادل میان پژوهش و آموزش در این رشته می‌باشد.

### محدودیت‌های تحقیق و پیشنهادات به پژوهشگران آینده

تحقیق با استفاده از داده‌های ثانویه اگرچه مزایای متعددی از جمله دستیابی آسان و ارزان به اطلاعات دارد، دارای معایبی نیز می‌باشد؛ یکی از این معایب در تحقیق حاضر داده‌های نادرست بودند. همانطور که عنوان شد دانشجویان، تحقیق خود را به اشتباه کاربردی معرفی می‌کردند. شاید بررسی عمیق تر رساله‌ها البته در حجم بسیار کم‌تر بتواند ایرادات آموزشی بیشتری را نمایان کند.

با در نظر گرفتن نتایج حاصل از پژوهش مبنی بر عدم وجود گفتمان علمی در رساله‌های دکتری و نیز عدم ارتباط با بستر اجتماعی، بررسی برخی تحقیقات مشابه انجام شده و در نظر گرفتن نتایج آن‌ها می‌تواند کمک کننده باشد؛ یکی از مهم‌ترین این تحقیقات مقاله روندها در مطالعه مدیریت دولتی: مشاهدات تجربی و کیفی به قلم رادشلدرز است. در این پژوهش، نویسنده مقالات حوزه مدیریت دولتی که طی یک دوره ۹ ساله از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۰۹ در مجله PAR منتشر شده‌اند با استفاده از روش تحلیل محتوا مورد بررسی قرار داده است.

نتایج نشان از افزایش مقالات با کیفیت، افزایش تعداد نویسندگان و مقالات و نیز توجه بیشتر به رویدادهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی داشت. یافته‌های تحقیق نشان

داد دو جریان اصلی آینده پژوهش‌های مدیریت دولتی را هدایت می‌کند: جریان اول پژوهش‌های سطح خرد بدون تاکید بر محتوا و جریان دوم پژوهش‌های کلان با توجه به بستر و بافت مسائل جامعه. توجه به این یافته‌ها برای دانشجویان و پژوهشگران مدیریت دولتی حاوی نکات زیر است: انجام تحقیقات بیشتر، تداوم درعلاقه به موضوعات و توجه به بستر و زمینه‌های خرد و کلان اداره امور عمومی و روابط آن با سیاست، اقتصاد و امور اجتماعی کشور.

### پی‌نوشت‌ها

1. Raadman
2. George F. Gant
3. Robert Denhardt
4. Palmquist
5. Kimberly A. Neuendorf
6. Bruce L. Burge
7. William L. Newman
8. Box
9. With
10. With & Adams
11. David J. Huston & Sybil M. Delevan
12. J. L. Perrym & K. L. Kramer
13. Content Analysis
14. Van wart
15. Joseph M. Cayer
16. Jos C. N. Raadschehders
17. Kwang Kun Lee
18. Public Administration Review Journal
19. Topology
20. Taxonomy
21. Jody Fitzpatrick
22. Malcolm Gouging
23. Kaley Millen
24. Tong Van Son
25. Richard Walkers
26. Gene Brewer
27. Yujin Choi
28. Lydia Almaguer
29. Justus Randolph
30. A. Faghihi & A. Safa
31. Paul Michel Foucalt
32. Public Administration Review(PAR)
33. The Future of the Study of Public Administration

### منابع

- آراسته، ح. و سعیدی، ی. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر انتخاب استادان راهنما و پیامدهای حاصل از آن برای دانشجویان کارشناسی ارشد. *آینده‌پژوهی مدیریت*
- ایمانی، ح؛ عبدالله زاده، ا؛ و پور عزت، ع. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای پژوهش‌های فصلنامه مدیریت دولتی دانشگاه تهران. *مدیریت دولتی*
- برایان فی، مترجم خشیار دیهیمی. (۱۳۸۴) *فلسفه امروزی علوم اجتماعی نگرش چند فرهنگی*، انتشارات صراح نو

- خسروی، مهوش و نیلی، محمدرضا و زمانی، بی‌بی‌عشرت، (۱۳۹۴)، آسیب‌شناسی عدم همخوانی موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی با نیازهای جامعه، سومین اجلاس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران
- خواستار، ح؛ و غفاری، ر؛ و پور عزت، ع؛ و حیدری، ا. (۱۳۹۰). پژوهشی درباره پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت دولتی از حیث موضوع و روش: مورد مطالعه دانشگاه تهران. علوم مدیریت ایران
- سرلک، محمدعلی (۱۳۹۷)، شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ بر مبنای مدل سه‌شاخگی.
- فقیهی، ابوالحسن و دانایی‌فرد، حسن، (۱۳۹۵)، *بوروکراسی و توسعه در ایران: نگاهی تاریخی-تطبیقی*. تهران: چاپ دوم، دانشگاه امام صادق (ع).
- کیمبرلی نئوندروف، مترجم حامد بخشی، (۱۳۹۵) *راهنمای تحلیل محتوا*، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- نیلی، م و نصر، ا؛ و اکبری، ن. (۱۳۸۶). بررسی کیفیت راهنمایی پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد، *دانشور رفتار*، ویژه مقالات علوم تربیتی
- G. F. Gant, (1979), *Development Administration: concept, Goal, Methods*, university of Wisconsin press.
- J. C. N. Raadschelders, (2011), *The Future of the Study of Public Administration: Embedding, Research object and Methodology in Epistemology and antology*, 1ps
- J.C.N. Raadschelder, (2008), *Understanding Government: Four Intellectual Traditions in the study of public Administration*, The Ohio State University, *Public Administration Review*.
- M. Javidian, A. Dastmalchian, (2003), *Culture and Leadership in Iran: The Land of individual achievers, strong family ties, and powerful elite*, *Academy of Management Perspectives*.
- Otenyo E. E and N.S lind (eds.) (2006), *comparative public administration: The essential readings*, UK, oxford, Elsevier Ltd.
- Rabin J, W.B. Hildreth and G. Miller (eds.) (2007), *Handbook of public Administration*, 3 rd, New York, Taylor and Francis.
- Robert A. Dahl, (1974), *The Science of Public Administration :Three problems*, *Public Administration review*.
- Rodman, (1968), *development Administration: obstacles, Theories and Implications for planning*, HE P occasional papers ,no.2.

## **The content analysis of PhD. Dissertations of Public Administration at Tarbiat Modares, Tehran, Allameh Tabatabai and Science and Research Unit of Islamic Azad University: (1380 – 1396)**

Azadeh safa<sup>1</sup>

Abolhassan Faghihi<sup>2</sup>

Gholam Reza Memarzadeh<sup>3</sup>

### **Abstract**

This study is aimed at analyzing the content of Public Administration's PhD. dissertations of Iranian premier universities that were defended in a period of (2001- 2017). Having capacity to promote the society's scientific needs of theory building, doctoral dissertations may also help to improve the policy makers and the executive branch administrators and the government managers to better decide and perform their duties. Since, in recent decades, the size of P. A. doctoral courses and its students have been growing at Iranian universities, the study of the quality of existing doctoral dissertations from both theory and practice point of view, seems to be indispensable. The statistical population of this research was PhD. Dissertations of Public Administration that were written and defended in a period of fifteen years at four premier public universities of Iran (Tehran, Tarbiat Modares, Allameh Tabatabaei) and Science and Research Unit of Islamic Azad University. The sample size of the research was 201 that has been obtained from Morgan's table. The research is basic in terms of the audience (scientific community), non-reactive in terms of method, descriptive in terms of the goal and cross-sectional in terms of time. In this non-reactive archival study, we had access to directly observe dissertations which are available in the form of library documents. Findings show that quantitative researches are more popular than qualitative ones, there is about no connection between the researches topics to the country's administrative, economic, political and social events and no critical discourse among the dissertation writers.

**Keywords:**Public administration, doctoral dissertation, content analysis. quality

1. PhD Student of Department of public administration, Science and Research branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. professor of Department of public administration, Science and Research branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

3. Associate professor of Department of public administration, Science and Research branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran